

Juridisk forankring av hensynet til barn og unge

Tre sentrale paragrafer i plan- og bygningsloven

En kort gjennomgang

Formålsparagrafen

§ 2, tredje ledd:

Ved planlegging etter loven her skal det spesielt legges til rette for å sikre barn gode oppvekstvilkår.

§ 9-1 tredje punktum

Planleggingsmyndigheter i kommunen

Kommunestyret skal peke ut en etatsjef eller annen tjenestemann som skal ha særlig ansvar for å ivareta barns interesser når det faste utvalget etter denne paragraf utarbeider og behandler forslag til planer.

§ 17-1. *Rikspolitiske bestemmelser*

Kongen kan stille opp generelle mål og rammer og gi retningslinjer for den fysiske, økonomiske og sosiale utvikling i fylker og kommuner som skal legges til grunn for planleggingen etter denne lov.

Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge ble gitt i 1989.

Barnerepresentantordningen er en del av Norges arbeid med å oppfylle forpliktelsene i FNs barnekonvensjon artikkel 3:

”Ved alle handlinger som berører barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal det først og fremst tas hensyn til hva som gavner barnet best”

Rolleavklaring og handlingsrom

Kommunens og barnerepresentantens ansvar

Kommunens rolle og ansvar

I medhold av plan- og bygningsloven er det kommunestyret som har øverste ansvar for planleggingen i kommunen.

Planlegging skal legge til rette for ønsket utvikling, samtidig som planen er et styringsverktøy for å unngå uønsket utvikling.

Plan- og bygningsloven presiserer at medvirkning er kommunens ansvar

§ 16-1. *Samråd, offentlighet og informasjon*

Planleggingsmyndighetene i stat, fylkeskommune og kommune skal fra et tidlig tidspunkt i planleggingsarbeidet drive en aktiv opplysningsvirksomhet overfor offentligheten om planleggingsvirksomheten etter loven. Berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å delta aktivt i planprosessen.

Forvaltningsloven

§ 17. (forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt).

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Det skal påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.

Kommunen og barnerepresentanten

- Kommunestyret skal utpeke en barnerepresentant
- Det anbefales at det utpekes en vara for barnerepresentanten
- Kommunen bør fastsette en stillingsinstruks hvor bl.a. oppgaver og stillingsandel knyttet til vervet avklares.
- Kommunen bør utpeke kontaktpersoner fra kommunens ulike avdelinger for barnerepresentanten. Kontaktpersonene fungerer som støttespillere for barnerepresentanten
- Det er kommunens oppgave å legge til rette for at barnerepresentanten skal få mulighet til å bidra i planprosessen

Barnerepresentantens rolle

Barnerepresentanten skal være barn og unges talerør i den kommunale planhverdagen. Lojaliteten skal ligge hos barn og unge og de løsninger som best tjener og ivaretar deres behov og interesser i arealplaner.

Barnerepresentanten utpekes av kommunestyret, er politisk uavhengig og fristilt fra administrasjonssjefens instruksjonsmyndighet.

Barnerepresentantens kompetanse

Barnerepresentanten bør ha barnefaglig kompetanse og må forstå betydningen av og behovet for å legge til rette et utemiljø som er tilpasset barn og unges behov.

Barnerepresentanten må tilegne seg planfaglig innsikt for å kunne ivareta forhold som angår barn og unge i arealplanleggingen.

Barnerepresentantens handlingsrom

- Barnerepresentanten har møteplikt, talerett og rett til å stille forslag ovenfor det faste utvalg for plansaker.
- Barnerepresentanten har ikke klagerett da hun/han er en del av systemet som har fattet vedtaket. Men barnerepresentanten har rett til å kreve protokolltilførsel for å vise uenighet i vedtaket.

Barnerepresentantens oppgaver

Barnerepresentanten skal:

- ✓ Virke i forhold til utarbeidelse og behandling av saker etter plan- og bygningsloven hvor barns interesser er berørt
- ✓ Når det foreligger et planforslag skal barnerepresentanten vurdere om barn og unges behov og interesser er tilfredsstillende ivaretatt, om eventuelle negative konsekvenser er utredet og om prosessen er organisert slik at barn og unge selv har hatt mulighet til å delta.
- ✓ Ved behandling av planer i det faste utvalg for plansaker, er det barnerepresentant ansvar å bringe barnefaglige spørsmål inn i den politiske debatten, slik at politiske vedtak fattes på et bredest mulig grunnlag.

Oppsummering

Kommunens skal:

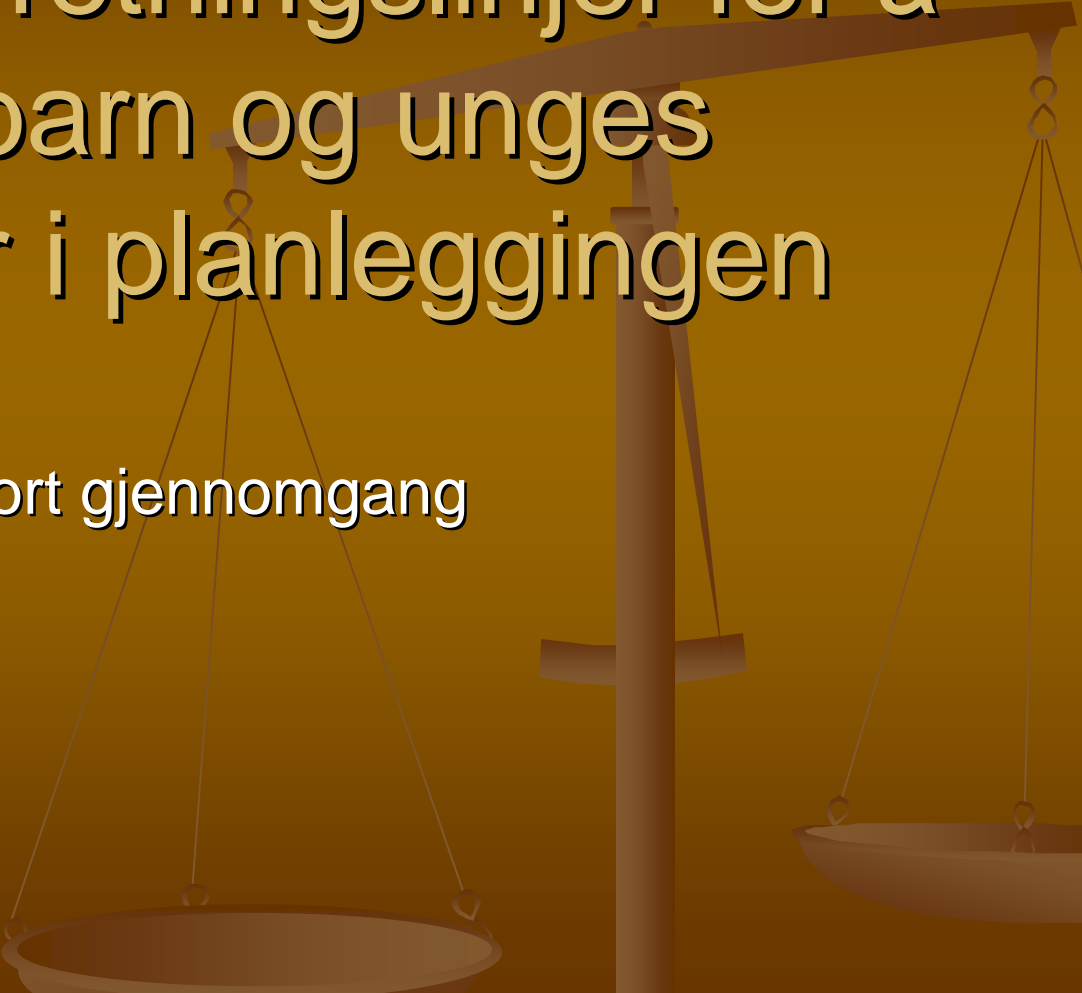
- ✓ Utnevne barnerepresentant (og helst en vararep.).
- ✓ Organisere planprosessen slik at barn og unge og barnerepresentanten blir hørt.
- ✓ Planlegge i tråd med pkt. 4. (planleggingsprosessen) og pkt. 5 (om fysisk utforming) i RPR for barn og unge.

Oppsummering

Barnerepresentanten skal

- ✓ Se til at kommunen gjør jobben sin i henhold til RPR barn og unge (barnerepresentanten skal ikke gjøre jobben for kommunen).

Rikspolitisk retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen

En kort gjennomgang

1. Nasjonale mål for barn og unges oppvekstmiljø

Viktige nasjonale mål er å:

- a. Sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.
- b. Ivareta det offentlige ansvar for å sikre barn og unge de tilbud og muligheter som samlet kan gi den enkelte utfordringer og en meningsfylt oppvekst uansett bosted, sosial og kulturell bakgrunn.

2. Formålet med rikspolitiske retningslinjer (RPR) for å styrke barn og unges interesser i planleggingen

Formålet med disse rikspolitiske retningslinjene er å:

- a. Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- b. Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- c. Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.

3. Ansvarsforhold:

Ansvar for å ivareta intensjonene og kravene i disse retningslinjene tillegges følgende instanser:

- a. Miljøverndepartementet har overordnet ansvar for generell oppfølging, utvikling og veiledning i forhold til disse retningslinjene. Ansvar skal utøves i nært samarbeid med andre berørte departementer.

3. Ansvarsforhold – fortsettelse:

- b. Fylkeskommunene skal, i samråd med fylkesmannen, så langt det er mulig veilede og gi kommunene nødvendig støtte til å sikre barn og unges interesser i kommunens planarbeid i henhold til pkt. 4 og 5 i disse retningslinjene.

Fylkeskommunen og fylkesmannen skal, der det er nødvendig for å ivareta formålet med pkt. 5, gi uttalelse og eventuelt framsette innsigelser til kommuneplan og reguleringsplan/bebyggelsesplan. Fylkesmannen skal ved utøvelse av sin virksomhet etter plan- og bygningsloven påse at kravene til behandling i pkt. 4 er ivaretatt.

3. Ansvarsforhold – fortsettelse:

- c. Kommunene skal sikre at pkt. 4 og 5 i retningslinjene blir ivaretatt og klargjøre hvor i kommunen ansvaret med å følge opp retningslinjene skal ligge.

4. Krav til den kommunale planleggingsprosessen

Kommunen skal:

- a. Vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen etter plan- og bygningsloven.
- b. Foreta en samlet vurdering av barn og unges oppvekstmiljø for å innarbeide mål og tiltak i kommuneplanarbeidet.

4. Krav til den kommunale planleggingsprosessen - fortsettelse

- c. Utarbeide retningslinjer, bestemmelser eller vedtekter om omfang og kvalitet av arealer og anlegg av betydning for barn og unge, som skal sikres i planer der barn og unge er berørt.
- d. Organisere planprosessen slik at synspunkter som gjelder barn som berørt part kommer fram og at ulike grupper barn og unge selv gis anledning til å delta.

5. Krav til fysisk utforming

Følgende skal vies spesiell oppmerksomhet:

- a. Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

- b. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at arealene:
 - er store nok og egner seg for lek og opphold
 - gir muligheter for ulike typer lek på ulike årstider
 - kan brukes av ulike aldersgrupper, og gir muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne.

5. Krav til fysisk utforming – fortsettelse

- c. Kommunene skal avsette tilstrekkelige, store nok og egnet areal til barnehager.
- d. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal, eller dersom omdisponering av areal egnet for lek fører til at de hensyn som er nevnt i punkt b ovenfor, for å møte dagens eller framtidens behov ikke blir oppfylt.